

Pristupačnost - osnovno ljudsko pravo na kretanje (Accessibility: basic human right on motion)

Mr.med.sc. Mirjana Dobranović, predsjednica HSUTI-ja
Hrvatski savez udruga tjelesnih invalida (HSUTI)

Hrvatski savez udruga tjelesnih invalida (HSUTI) je neprofitna, nevladina organizacija osnovana 1970. godine s osnovnim ciljem rada i djelovanja za poboljšanje kvalitete života osoba s invaliditetom. Trenutno se sastoji od 85 udruga članica diljem Hrvatske čije voditelje sustavno obrazuje i pruža im tehničku, informativnu i savjetodavnu pomoć i podršku u radu za boljitak osoba s invaliditetom.

Tijekom svoga rada i djelovanja, HSUTI je provodio niz projekata, programa i aktivnosti. Izdvojiti ćemo neke od njih koji su se provodili posljednjih godina:

- Program Škole za voditelje udruga invalida (1998. – kontinuirano svake godine do danas);
- Program Radionica za socijalne radnike;
- Arhitektonsko savjetovalište za kvalitetu života bez barijera;
- Izrada i tisak džepne knjižice Bonton u svakodnevnoj komunikaciji s osobama s invaliditetom;
- Izrada, tisak i prijevod na osam stranih jezika dječje slikovnice Bontončić ili kako svima biti prijatelj;
- Portal HSUTI-INFO;
- Dobrotvorna akcija „Hvala ti moj dobri anđele“;
- Kako do mogućnosti zapošljavanja;
- Tolerancija kroz priče I. B. Mažuranić;
- Informacijsko-referalni Web-portal za osobe s invaliditetom;
- Pristupačnost – osnovno ljudsko pravo na kretanje.

Posebno ćemo izdvojiti projekt **Pristupačnost – osnovno ljudsko pravo na kretanje**, čija provedba trenutno završava a bila je više nego uspješna.

Projekt se provodio tijekom 2008/2009. godine te se sastojao od upozoravanja arhitekata na propise pristupačnosti građevina za osobe s invaliditetom i podizanja društvene svijesti o gradnji za sve.

Osnovni ciljevi koje je HSUTI nastojao potići projektom su:

1. Djelovati na poštivanje propisa RH koji pridonose uklanjanju prostornih prepreka u okruženju osoba s invaliditetom i usklađivanje sa standardima Europske Unije i UN;
2. Pridonijeti boljoj informiranosti svih zainteresiranih za problematiku prostorne pristupačnosti (prvenstveno stručnjaka arhitekture);
3. Pružati savjetodavnu pomoć kod izrade rješenja građanima, institucijama i udrugama invalida na lokalnoj razini uz pomoć i podršku stručnjaka i volontera HSUTI-ja;
4. Na web stranici HSUTI-ja objavljivati aktivnosti vezane uz provedbu projekta;
5. Utjecati na mijenjanje svijesti građana i odnosa prema osobama s invaliditetom;
6. Razvijati humanost i ideju dobra (pozitivnim primjerima prakse prema onima koji trebaju potporu zajednice).

Projekt se provodio uz djelomičnu financijsku potporu Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva te uz stručnu suradnju i potporu Razreda arhitekata Hrvatske komore arhitekata i inženjera u graditeljstvu – s kojom je sklopljen Sporazum o suradnji. Aktivnosti su prvenstveno bile usmjerene na organiziranje i održavanje predavanja svim područnim odborima Razreda arhitekata HKAIG i svim društvima arhitekata u deset gradova Hrvatske: u Osijeku, 3. prosinca 2008., obilježavajući Međunarodni dan osoba s invaliditetom, u Zagrebu 16. prosinca 2008., u Čakovcu 13. veljače 2009., u Zadru 13. ožujka 2009., u Splitu 26. ožujka 2009., u Rijeci 01. travnja 2009., u Daruvaru 24. travnja 2009., u Puli 29. travnja 2009., u Varaždinu 14. svibnja 2009. i u Dubrovniku 4.

lipnja 2009.

Na predavanjima je mr.med.sc. Mirjana Dobranović, predsjednica HSUTI-ja, nastojala upoznati arhitekta sa životom i pravima osoba s invaliditetom i s obvezom poštivanja propisa donesenih u svrhu osiguranja pristupačnosti građevina, dok im je gđa. Dunja Mirtl, dipl.ing.arh., prezentirala pozitivne i negativne primjere pristupačnosti građevina diljem Hrvatske. Prema Programu stalnog stručnog usavršavanja Razreda arhitekata HKAIG, a prema Sporazumu između RA HKAIG i HSUTI-ja, predavanja za arhitekta bila su bodovana s dva boda.

Predavanjima se posebno nastojalo naglasiti da je Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva donijelo Pravilnik o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i osobama smanjene pokretljivosti (NN 151/05) te je u članku 59. Pravilnika propisalo rok za prilagodbu koji glasi: **„Građevine javne i poslovne namjene moraju ispuniti uvjete pristupačnosti propisane ovim pravilnikom u roku od dvije godine od dana njegova stupanja na snagu. No, javni objekti** (pošte, banke, vrtići, bolnice, domovi zdravlja, centri za socijalnu skrb, sudovi, državne institucije, zavodi za zapošljavanje, hoteli, kampovi, restorani, kazališa i druge kulturne institucije...) grade se ili rekonstruiraju često bez prilagodbe za osobe otežanog kretanja. Kako to nitko ne kontrolira i ne snosi sankcije, događa se da propis ne poštuju oni koji su za to odgovorni. Zakon o gradnji i ugrađene kaznene odredbe za projektante, nostrifikatore projekata, izvođače i osobe koje izdaju građevinske i uporabne dozvole te građevinske inspektore tijekom početne primjene ipak nije dao rezultate u smislu uklanjanja problema pristupačnosti za osobe s invaliditetom, a nije izrečena ni jedna sankcija. Pristupačnost kao osnovno ljudsko pravo na kretanje za osobe koje se otežano kreću, nažalost, još uvijek nije na onoj razini koju bi jedna civilizirana zemlja trebala imati i zadaća je svih da se snažnije i aktivnije djeluje – i kao struka, i kao izvršna vlast i kao civilno društvo.

Predavanja i primjeri objekata u gradovima u kojima su se održala predavanja rezultirali su brojnim komentarima, pitanjima, diskusijama i raspravama o pristupačnosti građevina i o donesenim propisima o osiguranju pristupačnosti građevina. Arhitekti su bili veoma zadovoljni prikazanim primjerima iz područja na kojem djeluju, no naglasili su kako se treba okrenuti i investitorima jer je problem savladavanja građevinskih barijera u mnogo slučajeva u nedostatku svijesti investitora, odnosno vlasnika objekata. Potaknuta je rasprava i o Pravilniku o osiguranju pristupačnosti te o problemima s kojima se projektanti susreću u praksi.

Kako bi se objedinili zaključci svih skupova, HSUTI je održao Okrugli stol u Zagrebu 8. lipnja 2009. godine na kojem su, osim dotadašnjih predavačica mr.med.sc. Mirjane Dobranović i Dunje Mirtl, dipl.ing.arh., sudjelovali Lino Fučić, dipl.ing.građ., načelnik Sektora za graditeljstvo Ministarstva zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva, Helena Knific Schaps, dipl.ing.arh., predsjednica Razreda arhitekata Hrvatske komore arhitekata i inženjera u graditeljstvu te posebna gošća iz Austrije, gđa. Monika Anna Klenovec, ovlaštena arhitektica i međunarodna stručnjakinja na području pristupačnosti. Osim navedenih sudionika, skup su svojim dolaskom obogatili i Anka Slonjšak, Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom, Krešimir Miletić, predstavnik Gradskog ureda za zdravstvo, rad, socijalnu zaštitu i branitelje; Darinka Babac, predstavnica Hrvatskog zavoda za norme, predstavnica Škole narodnog zdravlja Andrija Štampar te arhitekti i predstavnici udruga osoba s invaliditetom.

Okruglim stolom završen je i objedinjen ciklus edukacije arhitekata uz analizu prikupljenih zaključaka sa održanih skupova arhitekata u deset gradova, ali i uz uvid i usporedbu s međunarodnom regulativom i stranom praksom u njezinoj primjeni u domeni pristupačnosti građevina u Europi i svijetu. Izdvajamo sljedeće važne zaključke Okruglog stola:

- Civilno društvo treba biti i dalje aktivno, no pri tome je potrebna potpora države i struke kako bi se postigla Hrvatska po mjeri svih osoba s invaliditetom, što je i osnovni cilj Nacionalne strategije izjednačavanja mogućnosti za osobe s invaliditetom od 2007. do 2015. godine;
- U Hrvatskoj postoji problem **PODJELE ODGOVORNOSTI**, odnosno odgovorne osobe (arhitekti, građevinari, izvođači, investitori, nadzornici) ne preuzimaju odgovornost koju imaju prema propisima te ih je potrebno više educirati i upozoravati na njihove odgovornosti i propise;
- HSUTI je vrlo uspješno proveo projekt upozoravanja i educiranja arhitekata, no sada treba nastaviti provoditi projekt i prema drugim interesnim skupinama odnosno odgovornim osobama (građevinarima, izvođačima i investitorima) kako bi se obuhvatile sve odgovorne osobe;
- Potrebno je provoditi veći nadzor nad izvođenjem projekata arhitekata te su arhitekti dužni upozoravati ukoliko se njihov projekt ne izvodi prema njihovom rješenju;
- Predstavnica Hrvatskog zavoda za norme je pozvala HSUTI na rad tehničkih odbora Zavoda kako bi zajednički pokušali riješiti pitanja i probleme pristupačnosti građevina u okviru standarda i normi kako nacionalnih tako i međunarodnih;
- Potrebno je početi s konkretnim djelovanjem odnosno mogućim podnošenjem tužbi prema odgovornim osobama. Pritom je spomenuto 11 tužbi koje je udruga osoba s invaliditetom u Splitu podnijela protiv nepristupačnih objekata;

- Pravo pristupačnosti, kao osnovno ljudsko pravo na kretanje za osobe koje se otežano kreću, u RH još uvijek nije riješeno na onoj razini koju bi jedna civilizirana zemlja trebala imati i očito je da se u tom pravcu mora snažnije i aktivnije djelovati – poput provođenja projekta *Pristupačnost – osnovno ljudsko pravo na kretanje*;
- Arhitekti su na dosadašnjim skupovima tražili više primjera svjetskih rješenja te su neke od tih primjera i dobili na Okruglom stolu predavanjem Monike Anne Klenovec, ovlaštene arhitektice i predavačice na Sveučilištu Tehnologije u Austriji. Monika Anna Klenovec je najprije prezentirala međunarodne i austrijske propise, standarde i akcije u području pristupačnosti građevina te je prikazala primjere prakse u Austriji. Na kraju su dati i korisni linkovi na kojima se mogu naći informacije u području pristupačnosti iz inozemstva:

1. Priručnik *Barriere:Frei! Living from design for all* – www.brnsk.gv.at

2. *Accessible Tourism Info* – www.ibft.at

3. *European Concept for Accessibility* – www.eca.lu

4. Graz – pristupačne građevine, stambena prilagodba, protupožarna sigurnost za sve, NOVO: bazeni, ... – www.graz.at

5. Austrian Accessibility Network: tehničke informacije o različitim detaljima pristupačnosti vezano uz liftove, platforme, javne wc-e, igrališta za sve – www.designforall.at/Leistungen.aspx

- Sudionicima Okruglog stola podijeljene su primjedbe koje su na dosadašnjim skupovima prikupljene od strane arhitekata i osoba s invaliditetom, a koje se odnose na potrebu za dopunom Pravilnika o osiguranju pristupačnosti građevina osobama s invaliditetom i smanjene pokretljivosti (NN 151/05). Primjedbe će biti upućene Ministarstvu zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva.

Na kraju je važno naglasiti da je projekt, koji su osobe s invaliditetom prepoznale kao iznimno važnim za njihovu kvalitetu života, rezultirao **konkretnim novim promjenama**:

- udruga osoba s invaliditetom u Splitu podigla je 11 prijava građevinskoj inspekciji za nepristupačne objekte, koji su prema propisima već trebali biti pristupačni;
- počela je prilagodba dviju osnovnih i jedne srednje škole u Splitu;
- inicirana je prilagodba plaže na Bačvicama u Splitu;
- inicirana je prilagodba HNK-a u Splitu;
- inicirana je prilagodba zgrade u Zagrebu u kojoj stanuje starija žena s invaliditetom;
- HSUTI odgovara na sve više upita odnosno daje savjete svim zainteresiranim osobama u području pristupačnosti građevina za osobe koje se otežano kreću;
- U Daruvaru započinje rekonstrukcija pet soba u lječilištu Daruvarske toplice i dana je nova idejna skica prilagodbe WC-a za osobe s invaliditetom od Dunje Mirtl, dipl.ing.arh.;
- Križevci započinju prilagodbu dućana na novom trgu;
- U Rijeci će Društvo arhitekata napraviti izložbu koja će upozoravati na nepristupačnost objekata.

Projekt je prepoznat kao iznimno uspješnim u životu osoba s invaliditetom te HSUTI namjerava nastaviti s njegovom provedbom i na druge subjekte koji su dužni poštivati propise (investitori, izvođači i nadzorni inženjeri) kako bi se što više stručnjaka upoznao s predmetnom problematikom te nastavilo raditi na postizanju pozitivnih promjena za osobe s invaliditetom.

kontakt HSUTI-ja:

Šoštarićeva 8, 10000 Zagreb

tel/fax: (01) 48 12 004

web: www.hsuti.hr

e-mail: savez@hsuti.hr

HSUTI_Okrugli stol

HSUTI_predavanje u Čakovcu

HSUTI_nepristupačan objekt